

**НИКОЛА ИВАНОВ НЕДЯЛКОВ –
ЗАБРАВЕНИЯТ ОФИЦЕР, ОБЩЕСТВЕНИК
И КМЕТ НА ГРАД ВИДИН**

Христина Кирилова

*NIKOLA IVANOV NEDYALKOV –
THE FORGOTTEN OFFICER, PUBLIC FIGURE
AND MAYOR OF THE CITY OF VIDIN*

Hristina Kirilova

Abstract: *In 2018 the museum received a photo of Nikola Ivanov Nedyalkov in a military uniform brought by his granddaughters Adelina and Krasimira Sveshtarovi. Subsequently, they donated many photos and items revealing the life and activities of the prominent Vidin family - Iskrenovi and specifically to a forgotten officer, public figure, contributor and mayor of the city of Vidin. After serious research work today we will present the personality of Nikola Ivanov Nedyalkov.*

Keywords: *Shishman lineage, officer, contributors, mayor, prominent family, ceramic factory „Nadezhda“.*

Много трудно започваме да пишем първите редове на настоящото съобщение, още по-трудно е да определим началото. Може би трябва да тръгнем от едно изказване. Преди две години при откриване на изложба в Регионален исторически музей (РИМ) – Видин, видинският етнограф Нинко Заяков каза нещо, което много впечатли присъстващите: „Гр. Видин е преди всичко град на духа – духът на Шишмановия род. Това ни накарва да се замислим за силата на този дух и за начините, чрез които той се проявява“.

Вероятно водени от духа на своята прабаба Митка Шишманова (по мъж Искренова), дарителките на музея – сестрите Аделина и Красимира Любомирови Свещарови, идват в гр. Видин. Те искат да видят дома на улица „Шишманова“ № 10, в който е родена Аделина (по-голямата сестра) и да посетят крепостта „Баба Вида“. Оттук започва възраждането на спомена за живота и делата на техните предшественици. Вероятно няма случайности и нищо не остава скрито. Не е възможно да се заличи паметта за хора, които обичат и милеят за своя град и хората му. Семейство

Искренови даряват средства за построяване на храм „Св. вмчк. Димитър Солунски“, за изграждане на дом за сираци в града и за паметника на загиналите герои от Трети пехотен Бдински полк „Победен щурм“ в центъра на гр. Видин [**Просвета**, бр. 253, март 1944 г., с. 5].

Този дух сякаш ни водеше през цялото време, през което се опитвахме да възкресим историята за забравения офицер, общественик, кмет и околийски управител на гр. Видин – Никола Иванов Недялков¹ и да съхраним спомена за делата му. Благодарение на Аделина и Красимира Свещарови паметта за рода се възкреси и ще продължава да се допълва, докато не се изпълни дълга към Шишмановия род и историческата истина.

Контекстът: няколко думи за фамилията Искренови

Аделина и Красимира Свещарови са правнучки на фамилията Искренови от гр. Видин и на фамилията на поп Недялкови от гр. Белоградчик.

*Аделина и Красимира Свещарови – дарителките на музея
(личен архив на дарителките)*

¹ Според Аделина и Красимира Свещарови (и според някои архивни документи), фамилията на офицер Никола Иванов, е Недялков. В архивните документи на ДВИА – Велико Търново го срещаме записан като „Иванов“.

Единият им праядо е Йордан Искренов, който е търговец. Родът му произлиза от гр. Лом. Прабаба им Митка Шишманова, е наследница на Шишмановия род от гр. Видин. Тя е учителка. Семейството притежава керамична фабрика „Надежда“ в града, която се изгражда върху 50 дка наследствена земя, собственост на Митка Искренова.

Йордан и Митка Искренови [около 1905 г.] (личен архив на дарителките)

Другият им праядо е Иван поп Недялков от град Белоградчик, а прабаба им е Александра Иванова поп Недялкова. Семейството има трима синове и три дъщери: Никола, Илия, Христо, Параскева, Зорка и Тодорка (Тотка). Къщата им се е намирала в центъра на гр. Белоградчик, но за съжаление не е запазена до днес.

*Семейство Искренови [ок. 1905 г.]
(Вд. М, А – НИ – 4029 – фонд на РИМ – Видин)*

Една от дъщерите на Митка и Йордан Искренови – Еленка Искренова, на 10 април 1912 г. свързва живота си с Никола Иванов Недялков – най-големият син на Иван поп Недялков. На 24 октомври 1919 г. се ражда дъщеря им Лидия Иванова (майка на нашите дарителки), а по-късно и синът им Александър. След смъртта на своя тъст Йордан Искренов през

1914 г. Никола Иванов поема управлението на керамична фабрика „Надежда“.

*Семейството на Иван поп Недялков [около 1910 г.]
(Вд. М, А – НИ – 4012 – фонд на РИМ – Видин)*

Можем да посочим малко повече информация за Никола Иванов Недялков, който е роден в гр. Белоградчик на 24 август 1886 г. Завършва Военното на Н. Ц. В. училище, служи в 8-ми и 9-ти артилерийски полкове, а от 1910 г. е зачислен във Видински крепостен батальон. През 1912 г. е назначен за адютант на началника на артилерията във Варненски укрепен пункт. С Височайша заповед № 1 от 1 януари 1918 г. е произведен в чин майор. Уволнен от Видински тежък артилерийски полк през 1920 г. [Руменин, Р. 1996, с. 20; ДВИА, ф. 142, оп. 1, а.е. 10, л. 331–333].

Награждаван е със следните отличия: Кръст „За Независимостта на България 1908 година“; Военен орден „За Храброст“ IV степен, 2 клас; Орден „Свети Александър“ V степен; Военен орден „За Храброст“, IV степен, I клас [ДВИА, ф. 142, оп. 1, а.е. 10, л. 334–335].

Освен офицер, той е и общественик. От 1926 г. е председател на тричленната общинска комисия, от 18 декември 1939 г. до март 1940 г. е кмет на гр. Видин, а впоследствие и околийски управител на града.

*Никола Иванов и Еленка Иванова, 1912 г.
(личен архив на дарителките)*

Управляваната от него керамична фабрика „Искренов и Милев“ дарява средства на стойност 1 500 лв. за изграждане на паметника „Победен шурм“ в центъра на гр. Видин, посветен на загиналите от 3-ти пехотен Бдински полк [Просвета, бр. 253, март 1944 г., с. 5].

Дъщерята на Никола Иванов и Еленка Иванова – Лидия, се омъжва през 1941 г. за Любомир Свещаров, който е от видната врачанска фамилия – Свещарови. От брака им се раждат две дъщери – Аделина (род. през 1942 г. в гр. Видин) и Красимира (род. през 1947 г. в гр. София). При светото кръщение те получават имената Елена и Искра, с което се показва връзката им с фамилия Искренови.

Никола Иванов Недялков като царски офицер изчезва безследно на 14 септември 1944 г. На 4 март 1945 г. получава смъртна присъда от Врачанския съд – VI състав в гр. Видин, а семейството му има тежка съдба [ДА-Видин, ф. 350, оп. 1, а.е. 35, л. 68; **Просвета**, бр. 168, 1 януари 1940 г., с. 1-2].

*Никола Иванов Недялков, 1910 – 1912 г.
(Вд. М, А – НИ – 4030 – фонд на РИМ-Видин)*

При посещението си в гр. Видин двете сестри Свещарови оставят в РИМ – Видин една снимка на дядо им във военна униформа, като уточняват, че той е бил и кмет на града. От оскъдната информация, с която разполагахме, благодарение на изследователската ни работа, на съпричастността на колегите от Държавния архив във Видин и Държавния военноисторически архив във Велико Търново, успяхме да достигнем до всичко написано дотук. Тази информация не допълва историята на видинската фамилия, но поне отчасти се опитва да възстанови заличената историческа памет.

Освен дарителки на РИМ – Видин Аделина и Красимира Свещарови продължават дарителската традиция на семейство Искренови към Видинския катедрален храм „Св. вмчк Димитър Солунски“. Те даряват икона, битувала в семейството на дядо им Никола Иванов Недялков.

Актът на дарението, 2022 г. (личен архив)

В музей „Кръстата казарма“ в гр. Видин на 24 октомври 2022 г., благодарение на дарените ни ценни фотографии, вещи и лични документи, успяхме да експонираме изложбата „Дарено от Аделина и Красимира Свещарови“, която може да се види и днес. На тази дата е и годишнина от рождението на майка им Лидия Иванова.

За съжаление по време на нашето дългогодишно изследване почина госпожа Аделина Свещарова. Трябва да признаем, че тя беше основният двигател на инициативата. С нея споделяхме откритото за фамилия Искренови, заедно подреждахме пъзела при възстановяването на историческата истина за семейството им и успяхме да възкресим спомена за забравения офицер, кмет и общественик Никола Иванов. Тази огромна празнина нямаше как да запълним, времето и живота бяха решили друго.

Откриването на изложбата се превърна в изключително емоционален момент и тържество над забравата и безпаметността. На него лично присъстваха дарителката ни г-жа Красимира Свещарова, заедно с нейната братовчедка от Искреновия род – внучка на единственото момче във фамилията – г-жа Юлияна Искренова. Тя предостави на музея временно за експонирането на изложбата лични вещи, пазени от семейството.

Г-жа Борислава Борисова – заместник-кмет на Община Видин,
г-жа Юлияна Искренова, г-жа Красимира Свещарова (дарителка)
и Христина Кирилова (куратор на изложбата),
музей „Кръстата Казарма“, 2022 г., снимка: БТА

Благодарни сме и изключително щастливи, че успяхме да се докоснем до тези хора, които, макар и далеч от гр. Видин, го носят в сърцата си и мислят за него. При откриването на изложбата, дарителите плакаха от радост и възлнение, че отново са в своя град и споделяха, че цялата атмосфера в залата ги кара да се чувстват като у дома си.

От написаното дотук можем да направим извод, че ние, историците, оставаме длъжници пред паметта на десетките забравени родове и личности, давали всичко за доброто на родният си град, регион и България.

ЛИТЕРАТУРА/REFERENCES

Архивни източници и перидичен печат / Archival sources and Periodicals
ДВИА – Държавен военноисторически архив, фонд 142. [Darjaven voenenoistoricheski arhiv, fond 142].

ДА – Видин – Държавен архив – Видин, фонд 17К, 350. [Darjaven arhiv – Vidin, fond 17K, 350.]

Просвета, 1944. [Prosveta, 1944.]

Публикации/Publications

Руменин, Р. 1996 – Румен Руменин. Офицерският корпус в България. Т. III. София: Св. Георги Победоносец, 1996. [Rumen Rumenin. Ofitserskiyat korpus v Balgaria. T. III. Sofia: Sv. Georgi Pobedonosets, 1996.]